

ILE WAŻY JEDEN GŁOS?

CELE LEKCJI

Uczniowie i uczennice po zajęciach:

- rozumieją, jak wpływ pojedynczego głosu w wyborach zmienia się w zależności od frekwencji;
- potrafią wyjaśnić, co wpływa na decyzje wyborcze;
- znają argumenty przemawiające za udziałem w wyborach.

METODY I FORMY PRACY

- drzewo decyzyjne
- dyskusja
- analiza tekstu

ŚRODKI I MATERIAŁY DYDAKTYCZNE

- tablica i kreda lub markery i flipchart
- wydruki **Materiału pomocniczego nr 1, Materiału pomocniczego nr 2 i Materiału pomocniczego nr 3**
- materiały plastyczne, np. flipcharty, kredki, flamastry, chyba że zdecydujesz się na wykonanie plakatów online – wtedy potrzebny jest tylko dostęp do komputerów

PRZEBIEG ZAJĘĆ

1. WPROWADZENIE, BURZA MÓZGÓW, PRZEDSTAWIENIE CELÓW (5 MINUT)

Wprowadź uczniów i uczennice w temat. Możesz zrobić to w następujący sposób:

Bardzo często spotykamy się w mediach z pytaniem: dlaczego ludzie nie chcą głosować? To ważna kwestia, ale co najmniej równie zajmująca jest inna: dlaczego ludzie chcą głosować? Na co liczy osoba, która dorzuca swój głos do wielkiej sterty już oddanych głosów?

Przeprowadź burzę mózgów wokół pytań:

- Dlaczego głosujemy? Co chcemy osiągnąć, idąc do urny?
- Od jakich czynników może zależeć znaczenie naszego głosu?

Uczniowie i uczennice wymieniają pomysły na forum lub zapisują je indywidualnie na karteczkach i przyklejają na tablicy. Omów ich propozycje.

Przedstaw uczniom i uczennicom cele lekcji.

2. DECYZJA PIOTRA (15 MINUT)

Podziel klasę na trzyosobowe grupy. Rozdaj każdej z nich jedną kopię **Materiału pomocniczego nr 1. Dialog wyborców i wyborczyń**. Rozdziel role z tekstu, tak aby każdy czytał wypowiedzi jednej z osób prowadzących dialog. Niech grupy usiądą w różnych częściach sali, aby nie przeszkadzały sobie podczas głośnego czytania. Dialog jest wprowadzeniem do kolejnych ćwiczeń.

Kiedy wszyscy przeczytają tekst, podkreśl, że Piotr, bohater dialogu, ciągle się waha. Zadaniem klasy jest pomóc Piotrowi w podjęciu decyzji¹. Uczniowie i uczennice powinni, pracując w grupach, wypełnić drzewo decyzyjne (**Materiał pomocniczy nr 2. Drzewo decyzyjne**). Poproś, by odwoływali się przy tym zarówno do własnych argumentów, jak i do tych zawartych w dialogu. Uczniowie i uczennice mogą przenieść strukturę drzewa na duże arkusze papieru (np. flipcharty), aby łatwiej było potem powiesić plakaty na ścianie i udostępnić efekty pracy innym grupom.

Fragment uzupełnionego drzewa może wyglądać tak:

POSTAWA: głosować na swojego kandydata lub kandydatkę

NEGATYWNE SKUTKI: głos zostaje „stracony”, nie ma żadnego wpływu na wynik

POZYTYWNE SKUTKI: silniejsi kandydaci lub kandydatki otrzymują sygnał, że ich polityka nie jest akceptowana przez całe społeczeństwo

WARTOŚCI: głosowanie w zgodzie z własnym sumieniem, rozwój społeczeństwa obywatelskiego, podwyższenie frekwencji wyborczej.

3. PASAŻEROWIE NA GAPE (20 MINUT)

Zadaj klasie pytanie: **czy uczestnictwo w wyborach jest obowiązkiem każdego obywatela i obywatelki?** Możesz posłużyć się pytaniami pomocniczymi:

- Czy istnieje moralny przymus głosowania?
- Czy ludzie, którzy nie biorą udziału w wyborach, zachowują się samolubnie?

Pozostaw uczniom i uczennicom chwilę czasu na przemyślenie tej kwestii. Mogą w dwójkach podzielić się swoimi spostrzeżeniami (**5 min**). Następnie rozdaj uczniom i uczennicom tekst (**Materiał pomocniczy nr 3. Głosować czy nie głosować?**) i zapowiedz, że po zapoznaniu się z nim będzie dyskusja na forum o tym, czy uczestnictwo w wyborach jest obowiązkiem każdego obywatela i obywatelki (**15 min**). Wspólnie podsumujcie dyskusję.

PRACA DOMOWA (DO WYBORU):

1. Wybierz dwa argumenty z drzewa decyzyjnego, które wydają ci się ciekawe (niezależnie od tego, jakie stanowisko wzmacniają), i znajdź dla nich kontrargumenty. Zapisz je.
2. Przeprowadź rozmowę ze znajomą ci osobą, która zwykle nie bierze udziału w wyborach. Spytaj o przyczyny jej decyzji. Wykorzystaj w rozmowie wiedzę z lekcji. Zanonuj, z jakimi reakcjami się spotkałeś/spotkałaś.
3. Przeprowadź sondę: czy głosujesz w wyborach? dlaczego tak lub dlaczego nie? W sondzie powinno wziąć udział 30 osób. Możesz zrobić to wspólnie z kilkoma osobami z klasy (3–4 osoby w grupie).

---

¹ Uwaga! Nie zawsze jest tak, jak w zaprezentowanym drzewie decyzyjnym, że „kandydat lub kandydatka z szansą na zwycięstwo” nie może być jednocześnie „kandydatką lub kandydatem, na którego chcę głosować”. Owszem, taka sytuacja może się zdarzyć. Jednak w przypadku Piotra mamy do czynienia z inną sytuacją: Partia Żelowych, której Piotr jest zwolennikiem, jest niewielką partią, która według sondaży ma małe szanse na zwycięstwo.

Materiał pomocniczy nr 1.

DIALOG WYBORCÓW I WYBORCZYŃ

Piotrek: Podobno nie wybierasz się na wybory? Ja też nie pójdę, bo mój głos i tak nic nie znaczy...

Marysia: Owszem, nie wybierałam się, ale zmieniłam zdanie, kiedy dowiedziałam się, że ty się nie wybierasz!

Piotrek: A to dlaczego?

Marysia: A dlatego, że chcę zagłosować na Kongres Nowej Miednicy. Ma on niewielu zwolenników i gdyby frekwencja była wysoka, to zginęlibyśmy w tłumie. Widzę jednak, że frekwencja będzie niska, a to oznacza, że nawet garstka głosów może nam dać mandaty poselskie.

Piotrek: Jakoś nie rozumiem.

Marysia: I bardzo dobrze. Tej samej wielkości kawałek ciasta może być ćwiartką małego tortu i ledwie 1/8 wielkiego. Zostań w domu!

Piotrek: Zaraz, zaraz. To i ja spróbuję szczęścia. A może moja Partia Żelowych też wejdzie?!

Kasia: Wasze głosy nie będą nic znaczyć. Warto wspierać wielkie partie! Brawo i Gadatliwość albo Praforma Wafelka utworzą rząd. Moim zdaniem trzeba oddawać głosy na te partie, które mogą utworzyć rząd. Ja tak zrobię, nawet jeżeli nie do końca się z nimi zgadzam. Inne głosy są wyrzucone w błoto...

Marysia: Mylisz się bardzo. Głosowanie na małą, nawet niewchodzącą do parlamentu partię ma ważne zalety. Po pierwsze – ułatwiam jej przetrwanie do kolejnych wyborów, choćby przez to, że każda partia, która uzyska poparcie przekraczające 3%, dostaje zwrot kosztów kampanii wyborczej. Po drugie – wielkie partie dostrzegają, że o ludzi o moich poglądach warto zabiegać. To raczej twój głos, Kasiu, jest bez znaczenia, bo na przykład Praforma Wafelka i tak nie dowie się, w czym się z nią zgadzasz, a w czym nie...

Piotrek: Oj, a mi się zdaje, że w tym, co mówi Kaśka, jest jakiś sens. Czy w głosowaniu chodzi o to, żeby pokazać, jakie masz poglądy, czy o to, żeby wybrać władzę?

Kasia: Dokładnie tak. Pokazywanie swoich preferencji zamiast rzeczywistej selekcji polityków niczemu nie służy!

Marysia: W tej wielkiej stercie głosów, które padną na Brawo i Gadatliwość czy na Praformę Wafelka, wasze głosy naprawdę są niedostrzegalne. Jeden w tę czy w tamtą nie robi różnicy.

Kasia: Hej! Nie o tym mówiliśmy. Znaczenie głosu nie bierze się stąd, że zwiększasz lub nie grupę wyborców jakiejś partii, ale stąd, że jako obywatelka wskazujesz, jak ma być prowadzona polityka. Duża partia liczy się z twoim głosem, bo w ogóle musi się liczyć, jeśli chce utrzymać władzę. Mała partia nie ma do nic do stracenia, więc nie boi się utraty twojego głosu.

Piotrek: Hola, hola! A małe partie nie przydają się w koalicji? Nie jest tak, że dzięki kilkunastu głosom w sejmie można zmusić wielkiego partnera do znaczących ustępstw? Mam znajomych, którzy głosują na Boskie Stronnictwo Kredowe, a ono prawie zawsze ma wpływ na rząd...

Marysia: Ale nie każda mała partia ma takie zdolności koalicyjne. Mój Kongres na przykład nie... Jednak nie w tym rzecz. Chcę, żeby mój głos naprawdę miał znaczenie, więc zagłosuję na najbliższą mi partię, nawet małą, zwłaszcza jeśli frekwencja będzie niska.

Kasia: A ja też chcę, żeby mój głos naprawdę miał znaczenie i dlatego zagłosuję na jedną z wielkich partii, które walczą o władzę w rządzie.

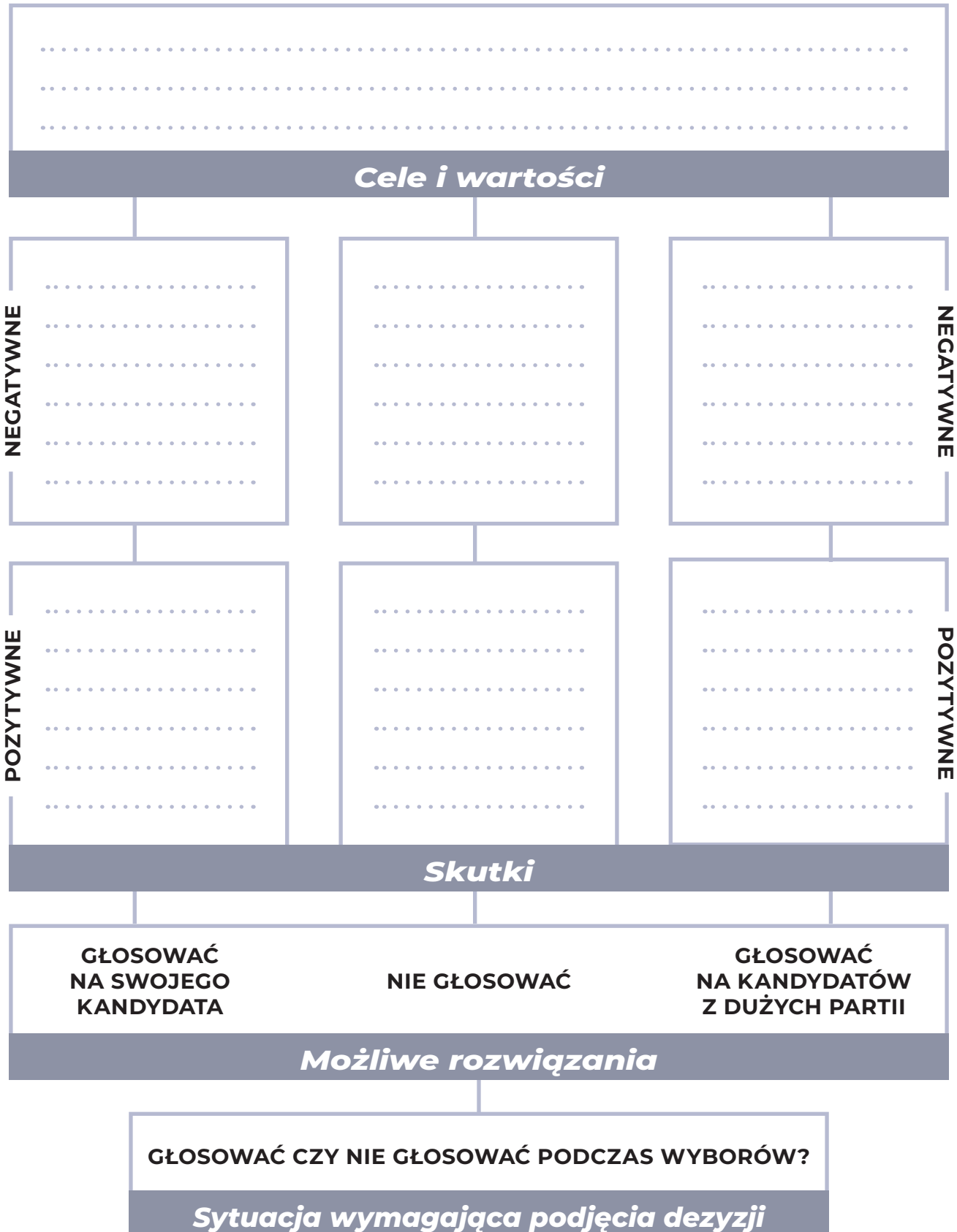
Piotrek: A ja już nie wiem... Może po prostu nie pójdę. Chociaż z drugiej strony wolałbym, żebyście akurat wy nie wybierały władzy zamiast mnie...

Marysia: Zrób to dla mojej partii – nie idź!

Kasia: Zrób to dla siebie – idź!

Materiał pomocniczy nr 2.

DRZEWO DECYZYJNE

Materiał pomocniczy nr 3.

PROBLEM PASAŻERA NA GAPE

Russell Hardin „Problem pasażera na gapę”

Głosowanie lub niegłosowanie w wyborach ma swój aspekt moralny, związany nie tylko z etyką obywatelską, ale i z problemem pasożytowania przez jednostki na tym, co wspólne. Jeżeli demokracja jest dobrem wspólnym, to ci, którzy nie idą na wybory, korzystają z jej dobrodziejstw, choć nie ponoszą kosztów jej utrzymania (tzn. nie podejmują wysiłku głosowania). Są pasażerami na gapę. Ten problem opisany został w „Stanfordzkiej encyklopedii filozofii”: L. A. Hart mówi, że jeżeli inni pracują dla wspólnego dobra, a ja czerpię korzyści z tej współpracy, to mam obowiązek wziąć część odpowiedzialności na siebie. (...) R. Nozick [sądzi], że stanowisko Harta może doprowadzić do sytuacji, gdy jacyś ludzie narzucą mi zobowiązanie tylko przez to, że zaczną współpracować ze sobą, a ja znajdę się [mimowolnie] wśród korzystających z owoców ich pracy. (...) Niektórzy [jednak pytają]: „a co się stanie, jeśli nikt nie zechce głosować?”, czyli „co będzie, jeśli wszyscy wybiorą podczas wyborów strategię pasażera na gapę?”. W praktyce to mało prawdopodobne, ale jeżeli naprawdę myślę, że nikt nie będzie głosować, powinienem uznać to za dobrą okazję, aby być jedynym głosującym. [Zarazem warto rozważyć], czy jest jakaś liczba obywateli – X, taka, że jeśli zagłosuje mniej niż X obywateli, to demokracja upadnie?”.

ŹRÓDŁO: R. Hardin, *The Free Rider Problem*, <http://plato.stanford.edu/entries/free-rider/#Dem>

Powyższy tekst nie jest dokładnym tłumaczeniem – został zredagowany na potrzeby lekcji.

Ten projekt otrzymał dofinansowanie ze środków Unii Europejskiej:

Treści przedstawione w publikacji odzwierciedlają stanowisko autorów projektu, a Parlament Europejski nie ponosi odpowiedzialności za jakiekolwiek wykorzystanie zawartych w nich informacji.